

Magyar Helsinki Bizottság

Jesuit Refugee Service Europe

FELFÜGGESZTETT VÉDELEM

**A DUBLINI RENDELET HATÁSA
A MENEDÉKKÉRŐKRE**

Összefoglaló

A projekt az
Európai Menekültügyi Alap
társfinanszírozásában valósult meg.

ÖSSZEFOGLALÓ

FELFÜGGESZTETT VÉDELEM

**A DUBLINI RENDELET HATÁSA
A MENEDÉKKÉRŐKRE - 2013. JÚNIUS**

A projekt a JRS Europe szervezésében jött létre a következő szervezetek bevonásával:

JRS Belgium
Forum réfugiés-Cosi (France)
JRS Germany
Halina Niec Legal Aid Centre (Poland)
JRS Italy
Magyar Helsinki Bizottság
JRS Malta
JRS Romania
JRS Sweden
JRS United Kingdom

A teljes jelentés letölthető a www.jrseurope.org oldalról

Nemzetközi kutatás: Philip Amaral, JRS Europe
Magyar kutatás: Grusa Matevzic, Magyar Helsinki Bizottság
Fordítás: Bakonyi Anikó, Magyar Helsinki Bizottság
Borító terv: Simona Zucca
ISBN 978-615-5215-11-7

A Jezsuita Menekültszolgálat (JRS) egy nemzetközi katolikus szervezet, amelyet 1980-ban Fr Pedro Arrupe SJ. hozott létre. Küldetése, hogy figyelemmel kísérje, segítse és védje a kényszeremigránsok ügyét.

Borító kép: Máltai *Hal-Far* befogadó állomás. A dublini eljárásban Máltára visszaküldött menedékkérőket gyakran ebben a „konténer faluban” helyezik el.

© JRS EUROPE/JRS MALTA

Tartalom

BEVEZETŐ	4
-----------------------	---

A NEMZETKÖZI KUTATÁS RÖVID ÖSSZEGZÉSE	4
--	---

Az Európai Unió szabályai hátráltatják a menedékkérők védelmét Európában	4
---	---

MIK A MENEDÉKKÉRŐK FŐ PROBLÉMÁI?	5
---	---

Információhiány	5
Szegényes lakhatási feltételek	5
A választási lehetőség hiánya	6
Jogi segítségnyújtás	6
A fogvatartás gyakorisága	6
Embertelen menekültügyi rendszer	6

HOGYAN ALKALMAZZÁK AZ EU TAGÁLLAMOK A DUBLINI RENDELETET?	7
--	---

Információhoz való jog	7
Jogi segítségnyújtás	7
Tolmácsolás, fordítás	7
Mérlegelésre lehetőséget adó klauzulák ..	7
Jogorvoslat	8
Fogvatartás	8

Befogadási feltételek	8
A dublini átadások végrehajtása	8

JAVASLATOK	8
-------------------------	---

Az Európai Bizottságnak	8
Az Európai Parlamentnek	8
Az Európai Unió tagállamainak	9

A MAGYARORSZÁGRÓL SZÓLÓ KUTATÁS ÖSSZEGZÉSE	10
---	----

Bevezetés	10
Megállapítások	10
1. Az interjúk a számok tükrében	10
2. Személyes történetek	10
3. Információ a dublini rendszerről	11
4. Jogorvoslat	11
5. Információ a menedékkérelemről	12
6. Személyes körülmények értékelése ..	12
7. Egyéni vélemények a dublini rendeletről	14
Elemzés	15
Következtetések és ajánlások	17

BEVEZETŐ

A „Felfüggesztett védelem” című jelentés az Európai Jezsuita Menekültszolgálat (Jesuit Refugee Services Europe, JRS) nevű civil szervezet által koordinált „A Dublini rendelet hatása a menedékkérőkre” című projekt keretében készült kilenc ország bevonásával¹ 2012-2013 során. A projekt azt a célt tűzte ki, hogy egyrészt tanulmányozza a Dublini rendelet hatálya alatt álló menedékkérők rendelkezésére álló védelem szintjét, másrészt azonosítsa és terjessze a rendelet végrehajtása során alkalmazott legjobb gyakorlatokat. A kutatásban a következő országok vettek részt: Belgium, Franciaország, Lengyelország, Németország, Magyarország, Málta, Olaszország, Románia és Svédország. A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy a Dublini rendelet működését és hatását nem az intézmények, hanem a menedékkérők szempontjából vizsgálja.

A NEMZETKÖZI KUTATÁS RÖVID ÖSSZEGZÉSE

Az Európai Unió szabályai hátráltatják a menedékkérők védelmét Európában

Az Európában menedéket keresők gyakran szembesülnek azzal a ténnyel, hogy az Európai Unió szabályai meggátolják, hogy ott kérjenek menedéket, ahol leginkább biztonságban érik magukat. Ezt támasztja alá a jelen kutatás, amely 257 menedékkérővel és migránssal, 9 tagállamban folytatott interjú alapján.

„Júniusban az Európai Unió elfogadja a Közös európai menekültügyi rendszert, amelynek a Dublini rendelet központi eleme. Ugyanakkor a menedékkérők számára ez a rendelet nem jelent mást, mint frusztrációt, aggodalmat és akadályt a védelemhez való hozzáférésben” – állítja Philip Amaral, a jelentés szerzője.

A jelentés kifejti, milyen módokon akadályozza meg a Dublini rendelet az Európában menedéket keresőket céljuk elérésben. Először is, a menedékkérők keveset tudnak a dublini rendszer működéséről és arról, hogy őket milyen jogok illetik meg. A kutatás során megkérdezett menedékkérők mintegy fele kifejtette, hogy keveset vagy semmit nem tud a dublini rendszerről, így azt sem tudta hogyan fellebezheti meg a bíróság döntését. Másodszor, a menedékkérőket gyakran olyan tagállamokba adják át, ahol nem áll rendelkezésükre tisztességes lakhatás és hiányoznak az alapszolgáltatások, ami hajléktalanságot és nélkülözést eredményez. Harmadszor, számos tagállamban fogvatartják a menedékkérőket pusztán azért, mert menedékkérők.

A kutatás egyik fő problémaként vetette fel, hogy az Európai Unió tagállamaiban jelentős különbségek tapasztalhatók a tagállamok menekültügyi eljárásai és a menedékkérők rendelkezésére álló alapfeltételek között. Franciaországban a Dublini

¹A jelentés teljes szövege angol nyelven letölthető: www.jrseurope.org

rendelet hatálya alá tartozó menedékkérők pályaudvarokon vagy parkokban alszanak, mivel nem biztosítanak számukra lakhatást. Belgiumban megszokott a menedékkérők fogvatartása, míg Svédországban ez keveseket érint. Az olasz törvények szerint ugyan a dublini rendszerben átvett menedékkérőket megilleti a lakhatás, a gyakorlatban sokaknak mégsem jut. Németországban az ügyvédek nem motiváltak, hogy segítsék a menedékkérőket mivel a díjazásuk túl alacsony.

„Annak érdekében, hogy a Közös európai menekültügyi rendszer fenntartható legyen, az összes EU tagállamban azonos szintű védelmet kell biztosítani. Jelenleg nem ez a helyzet” – állítja Philip Amaral. A kutatás megállapítja, hogy a kérelmezők biztonságérzete nagyobb, ha személyesen befolyásolhatják a menekültügyükben hozott döntést. „ A választás lehetősége bárki számára összefügg alapvető emberi szükségleteik kielégítésével és az emberi méltóság érzésével. Ezekre az elvekre kellene az európai menekültügyi rendszernek épülni” – zárja le a jelentés szerzője.

Őrizetből, őrizetbe

Egy 23 éves afgán férfi története Magyarországról

Egy 23 éves egyedülálló afgán férfi 2009-ben érkezett az Európai Unióba Görögországon keresztül. Onnan utazott tovább Macedónián és Szerbián keresztül Magyarországra. Az út egy évig tartott.

2010-ben érkezett Magyarországra, ahol őrizetbe került és a menedékkérelmét elutasították. Továbbment Németországba, ahol börtönbe került és visszaküldték Magyarországra. Ezt követően Ausztriába utazott, ahol két hónapig volt őrizetben, majd miután szabadon engedték Svájcba menekült. Onnan toloncolták vissza Magyarországra.

Ismét Németországba ment és három hónapot töltött őrizetben mielőtt újra Magyarországra szállították. Ez után újra Ausztriába ment, de is-

mét visszaküldték Magyarországra. Innen ment vissza Svájcba, ahol még három hónapot töltött őrizetben.

Még jó néhány alkalommal megpróbált eljutni Németországba, de egyszer sem sikerült. Az Európában töltött idejét lényegében végig őrizetben töltötte. Amikor legutolsó alkalommal Svájcban volt, megpróbálta felakasztani magát, de utolsó pillanatban megmentette őt egy őr.

MIK A MENEDÉKKÉRŐK FŐ PROBLÉMÁI?

Információhiány

A megkérdezettek 55%-a állította, hogy keveset vagy semmit nem tud a Dublini rendeletről: például az interjú alanyok közel fele nem tudta, hogyan fellebezheti meg a dublini eljárásban hozott döntést, 60%-a meg sem próbálta ezt. A menedékkérők 48%-a keveset vagy semmit nem tudott a saját ügyéről. A megkérdezett menedékkérők jelentős része nem tudott élni a jogorvoslat adta lehetőséggel egyszerűen azért, mert nem tudta ennek a módját.

Szegényes lakhatási feltételek

A megkérdezettek 65%-a mondta, hogy szegényes lakhatási feltételeket biztosítottak számára vagy egyáltalán nem állt rendelkezésükre lakhatás abban a tagállamban, ahol az interjú készült. A tisztességes lakhatás, a napi alapellátás és más alapszolgáltatások megléte kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a menedékkérők miért érzik inkább biztonságban magukat egy adott tagállamban.

A dublini rendszer negatívan hat a családokra is. Az anyákat elválasztja a gyerekeitől, a házaspárokat egymástól annak ellenére, hogy a Dublini rendelet törekszik a család egységének fenntartására. A kérelmezők nem érzik biztonságban magukat, ha családtagjaiktól elszakítják őket.

A választási lehetőség hiánya

A menedékkérők nem szabadon és megalapozottan hozott döntéseik következtében mennek egy adott EU tagállamba. Azért jönnek Európába, hogy védelmet találjanak, és addig utaznak, ameddig biztonságban nem érzik magukat.

A menedékkérők ott érzik magukat biztonságban, ahol rendelkezésükre áll tisztességes lakhatás és alapvető szolgáltatások valamint mód van a családtagokhoz tartására és a közös élet fenntartására. Éppen ezen feltételek hiánya miatt érzik úgy a megkérdezettek jelentős hányada, 84%-uk, hogy a dublini rendszer igazságtalan. A kérelmezők ott szeretnek lenni, ahol emberi méltóságukat megőrizhetik amellet, hogy biztonságban érzik magukat.

Jogi segítségnyújtás

Az ügyvédek fontos szerepet játszanak a Dublini rendelet hatálya alá tartozó menedékkérők jogainak biztosításában. Ugyanakkor a megkérdezettek rendkívül alacsony hányada találkozott ügyvéddel a dublini eljárás során. Ez mindenképpen hátrányos a menedékkérőkre nézve, mivel a jelen kutatás eredményei azt mutatják, hogy egy ügyvéd segítségével jobban megérti a menedékkérő a saját ügyének jogi aspektusait és nagyobb valószínűséggel él a jogorvoslat adta lehetőséggel a bíróság előtt.

A fogvatartás gyakorisága

A megkérdezettek 40%-a volt őrizetben. A fogvatartottak általában kevesebb információval rendelkeznek a dublini és a menekültügyi eljárásról, mint akik nincsenek őrizetben. Ezt támasztja alá, hogy a fogvatartottak 62%-a mondta, hogy semmit nem tud a dublini eljárásról.

A fogvatartottak a súlyos szorongás és depresszió olyan tüneteitől szenvednek, mint az állandó aggodalom, düh, szomorúság és reménytelenség. Az őrizetet önkényesen alkalmazzák, az egyes ügyek egyedi vizsgálata nélkül. Ez aggasztó, mivel a fogvatartottak hátrányos helyzetbe kerülnek alapvető jogaik érvényesítésénél.

Embertelen menekültügyi rendszer

A dublini rendszer megtöri a kérelmezők életét és a menedékkeresést. Nincs arra bizonyíték, hogy a Dublini rendelet megkönnyíti, biztonságosabbá és megbízhatóbbá teszi a menedékgögi eljáráshoz való hozzáférést Európában. Inkább akadályt jelent a védelemhez való hozzáférésben.

Annak ellenére, hogy a Dublini rendelet azt a célt tűzi ki, hogy egy tagállam feleljen egy adott menedékkérelmért, a menedékkérők továbbra is mozognak Európán belül, mivel az egyes tagállamok menekültügyi rendszerei jelentős mértékben eltérnek egymástól. A folyamatos átadások miatt a menedékkérők gyakran már több országban is jártak mielőtt beadják a menedékkérelmüket. Így a védelemhez való hozzáférésük valóban felfüggesztett.

Ha elhagyom azt az országot, ahol az utcán kell aludnom, az nem szökés

Egy 32 éves ghánai férfi Németországból arról, hogy miért is nem szökött meg

„2006-ban sok gondom, bajom volt Ghánában, ezért autóval Nigériába mentem, ahol két évig maradtam. Ez alatt az idő alatt ismerkedtem meg a jövődő feleségemmel és összeházasodtunk. A családjának azonban nem tetszettem, mert más-hoz szerették volna adni és én egy másik országból jöttem.

Ezért 2009-ben Líbiába mentünk, ahol a háború kitöréséig maradtunk. Ekkor arra kényszerítettek minket, hogy hagyjuk el az országot hajóval a Földközi tengeren keresztül. Még most is emlékszem a dátumra, 2011. május 13-a volt.

Hajóval érkezünk Olaszországba és egy táborban helyeztek el minket. December kaptam egy állást, ahol 360 eurót kaptam a munkámért. De nem tarthattam meg a teljes fizetésemet, mert a táborban a 'főnök' a felét akarta. Nem adtam

neki oda, ezért megvert. Ellenálltam, ezért kitétek a táborból a feleségemmel együtt.

Az utcán kellett élnünk. Egy idő után elhatároztuk, hogy nem akarunk így élni. Ezért mentünk Ausztrián keresztül Németországba, ahol letartóztattak minket.”

HOGYAN ALKALMAZZÁK AZ EU TAGÁLLAMOK A DUBLINI RENDELETET?

Információhoz való jog

A legtöbb EU tagállam valamilyen módon tájékoztatja a menedékkérőket a dublini rendszerről, de ez a tájékoztatás nem terjed ki a rendszer minden aspektusára. Ezáltal a rendszer működésének technikai részletei ismeretlenek maradnak a menedékkérők előtt, így nem tudják hogyan születik az átadásról szóló döntés, és hogy férhetnek hozzá a jogorvoslatához.

Olaszországban például a hatóságok közvetlenül nem tájékoztatják a menedékkérőket a dublini eljárásról. Ez egy elszalasztott lehetőség, mivel a menedékkérők jobban bíznak a hatóságtól származó információban.

Jogi segítségnyújtás

A jogi segítségnyújtás valamilyen formája számos uniós tagállamban a menedékkérők rendelkezésére áll, ugyanakkor a szolgáltatáshoz való hozzáférés sokszor nehéz. Az ügyvédek díjazása Németországhoz hasonlóan más tagállamban is olyan alacsony, hogy az már nem motiválja őket, hogy segítsenek. Belgiumban és Lengyelországban az ügyvédek nem mindig jártasak a menedékjog és a dublini eljárás terén, ami csökkenti segítségük hatékonyságát.

Mindez hátrányosan érinti a menedékkérőket, mert az ügyvédek nemcsak információt adnak, hanem elősegítik a menedékkérők alapvető jogainak érvényesülését.

Tolmácsolás, fordítás

Kulcsfontosságú, hogy a menedékkérők számukra érthető nyelven jussanak információhoz, ugyanakkor néhány uniós tagállamban a tolmácsolás és a fordítás színvonala alacsony.

Franciaországban és Olaszországban az eljárás szempontjából fontos dokumentumokat nem fordítják le a migránsok nagy része által ismert nyelvekre. Emiatt sokan kívülállónak érzik magukat a saját eljárásuk során és nem tudják jogaikat érvényesíteni.

Mérlegelésre lehetőséget adó klauzulák

Az uniós tagállamoknak jogukban áll saját hatáskörben úgy dönteni, hogy egy menedékkérőt nem adnak át (szuverenitási klauzula). A mérlegelési klauzulák kulcsfontosságú szerepet játszanak a védelem biztosításában, ha a menedékkérő családjával azonos országban tartózkodik vagy ott, ahol a befogadási feltételek és a menedékjogi eljárás megfelelő.

Ugyanakkor, a kutatásban szereplő országokban alig élnek ezzel a lehetőséggel. A menedékkérők többsége nem is tud sem a szuverenitási sem a humanitárius klauzuláról, tehát nem tudják ennek alkalmazását kérelmezni még abban az esetben sem, ha átadásuk alapvető jogaikat sérti és megakadályozza azt, hogy menedéket kérhessenek.

2013 júniusában az EU elfogadja a Dublin III. rendeletet. A rendelet átdolgozása a kutatásban említett számos problémát orvosolja azáltal, hogy biztosítja a menedékkérőknek az információhoz való jogot, meghatározza a fogvatartás szabályait és lehetőséget ad arra, hogy átmenetileg felfüggeszék az átadást olyan EU tagállamokba, amelynek menekültügyi rendszere rendszerszintű gondokkal küzd.

Mindazonáltal további kihívások állnak az uniós tagállamok előtt, mivel javítaniuk kell a dublini eljárás végrehajtását és a menedékjogi eljárást általában annak érdekében, hogy be tudják vezetni az EU szabályozásban javasolt változásokat.

Jogorvoslat

A legtöbb uniós tagállamban az átadásra vonatkozó döntés megfellebbezésének nincs felfüggesztő hatálya, azaz a menedékkérőt átadhatják mielőtt a bíróság meghozza a döntést a fellebbezés ügyében. A felfüggesztő hatályú fellebbezés azért fontos, mert az átadás a dublini rendszer leginkább romboló eleme. Az a tény, hogy valakit az előtt toloncolnak ki egy országból mielőtt kimerítette volna az összes jogorvoslatot nemcsak az emberi méltóságot, hanem az egyén alapvető jogait is súlyosan sérti.

Fogvatartás

A menedékkérők fogvatartása a kutatásban részt vevő szinte minden országban inkább szabálynak, mint kivételnek tekinthető. A fogvatartás a dublini eljárás alá vont menedékkérőket, mint csoportot érinti, anélkül, hogy egyéni vizsgálat folyna annak feltárására, hogy szükség van-e egyáltalán erre az intézkedésre az egyes esetekben.

Néhány uniós tagállam nem alkalmazza automatikusan a fogvatartást, mint például Svédország és Magyarország egy jogszabály módosításnak köszönhetően, ugyanakkor elmondható, hogy a fogvatartás alkalmazása jellemzően gyakori.

Befogadási feltételek

A befogadási feltételek tekintetében nagy különbségek mutatkoznak az EU tagállamai között. Franciaországban a dublini eljárás alatt álló menedékkérők nem részesülhetnek olyan létfontosságú szolgáltatásokból, mint a napi zsebpénz és az államilag biztosított lakhatás, amit más menedékkérők megkapnak. Ennek eredményeként sokan pályaudvarokon és parkokban kénytelenek aludni. Olaszországban hasonló a helyzet, ugyan a menedékkérők jogosultak lennének lakhatásra, a gyakorlatban nincs elegendő hely.

A dublini átadások végrehajtása

Németországban csak az átadás napján tájékoztatják a menedékkérőket az átadásról, így nincs idő a fellebbezésre. Olaszországban a hatóság levelet küld a menedékkérőknek, amiben arra

kéri őket, menjenek be a rendőrségre, de a levél azt nem tartalmazza, hogy amint megjelennek, kitoloncolják őket.

A tagállamoknak az átadásra vonatkozó döntést kellő idővel annak végrehajtása előtt meg kell hozni. Ez a legkevesebb, amit a tagállamok megtehetnek a menedékkérők emberi méltóságának tiszteletben tartásáért és egy igazságosabb eljárás megvalósításáért.

JAVASLATOK

Az Európai Bizottságnak

- **Segítse a tagállamokat abban, hogy jobban tájékoztassák a menedékkérőket** a dublini eljárásról, úgy hogy készít egy erről szóló tájékoztató füzetet. A tájékoztató legyen pontosan és precízen megfogalmazva és terjedjen ki a dublini eljárás minden vonatkozására, beleértve az olyan fontos biztosítékokat, mint a bírói döntés megfellebbezésének módja. A tájékoztató legyen hozzáférhető a menedékkérők számára érthető nyelvek mindegyikén.
- **Kísérje figyelemmel, hogyan hajtják végre a tagállamok a Dublin III. rendeletet annak elfogadását követően.** Amennyiben szükséges indítsanak kötelezettségzegési eljárást az egyes tagállamok ellen.
- **Segítse a tagállamokat a fogvatartás kevésbé gyakori alkalmazásában** azáltal, hogy kifejleszti ennek közösségi alternatíváit és a sérülékenység egyéni vizsgálatát lehetővé tevő mérési módszert.
- **Határozza meg,** hogy mikor kell egy adott országba történő átadásokat ideiglenesen felfüggeszteni.

Az Európai Parlamentnek

- **Rendszeresen kérjen tájékoztatást a Bizottságtól és a Tanácstól a Dublin III. rendelet végrehajtásáról.** Elemesse a meglévő és az újonnan jelentkező hiányos-

ságokat a védelem terén és kérje fel a Bizottságot, hogy terjesszen elő javaslatokat ennek jogi úton történő orvoslására.

- **Rendszeresen konzultáljon a terület fontos szereplőivel**, különösen olyan civil szervezetekkel, akik foglalkoznak a dublini eljárással, annak érdekében, hogy naprakész információt kaphasson az egyes tagállamok gyakorlatát illetően.
- **Szorgalmazza, hogy a Bizottság tegyen olyan javaslatokat, ami az EU-ban elérhető védelem további és valós harmonizációját lehetővé teszi**, mivel a dublini rendszer mindaddig nem tud megfelelően működni, amíg a tagállamok között fennmaradnak a különbségek az elismerési ráták, a menekült definíció, a menekültügyi eljárás és a befogadási feltételek tekintetében.

Az Európai Unió tagállamainak

- **Alaposan tájékoztassák a menedékkérőket** a dublini eljárásról a lehető legkorábban.
- **Hagyjanak fel a menedékkérők automatikus fogvatartásával** és általános-ságban, első lépésként praktikus, közösségi alternatívákat használjanak.
- **Megfelelő színvonalú befogadási feltételeket biztosítsanak**, ami minimumként tartalmazza a tisztességes lakhatást, a napi ellátást, a hozzáférést az oktatáshoz, az orvosi ellátást akut és krónikus betegségek esetén és olyan alapszolgáltatásokat, amik a menedékkérők napi igényeit kielégítik.
- **Biztosítsanak a menedékkérőknek hozzáférést ingyenes jogi tanácsadáshoz és képviselőhöz.**
- **A mérlegelési klauzulák alkalmazásának alapja legyen egy olyan részletes vizsgálat**, ami kiterjed a sérülékenységre, a testi és lelki egészségre, a családi helyzetre és más mutatókra beleértve, hogy a menedékkérő milyen tagállamokból érkezett és milyen különleges kötődése lehet egy bizonyos tagállamhoz.

A MAGYARORSZÁGRÓL SZÓLÓ KUTATÁS ÖSSZEGLÉSE

Bevezetés

A jelentés ezen része Magyarországon menedékkérőkkel készített interjúkon és azok elemzésén alapul. A Magyar Helsinki Bizottság a jelen kutatási projekt keretében 30 menedékkérőt kérdezett meg, két előre elkészített kérdőív felhasználásával. Az első kérdőív azoknak készült, akiket Magyarországnak adtak át a dublini eljárásban, míg a második azoknak, akik Magyarországon várják az átadásukról szóló döntést. Az interjúk 2012 márciusa és júliusa között készültek.

Az interjúk többsége idegenrendészeti őrizetben készült (Győrben, Nyírbátorban és Kiskunhalason) mivel Magyarország ebben az időszakban rendkívül szigorú fogvatartási rendszert alkalmazott, aminek eredményeként a legtöbb menedékkérő őrizetben volt. Néhány beszélgetésre nyitott befogadó állomáson került sor Debrecenben és a szintén nyitott balassagyarmati közösségi szálláson. Az interjúk közül egy telefonos interjú volt.

Megállapítások

1. Az interjúk a számok tükrében

Az interjúalanyok majdnem háromnegyed része (73%) Magyarországra visszaadott személy volt. Az interjúalanyok között csak egy nő volt. Az interjúalanyok átlagéletkora 27 év volt, a megkérdezettek kora 18 és 41 között volt. A megkérdezettek 80%-a egyedülálló, de az összes megkérdezett jelentős százalékának, 36%-nak van az Európai Unióban valahol családtagja. A megkérdezettek Afrikából, a Közel-Keletről és legfőképp Ázsiából (főleg Afganisztánból, de néhányan Pakisztánból) érkeztek.

A megkérdezettek több mint fele (53%) állította, hogy nem jártak Magyarországon mielőtt

átadták őket Magyarországnak. Az interjúkat megelőzően a megkérdezettek átlagosan kétszer voltak már Magyarországon. Az egyik interjúalanyt nem kevesebb, mint tíz alkalommal adták már vissza Magyarországnak.

Átlagosan két hónapot töltöttek a megkérdezettek a dublini eljárásban, de az egyik megkérdezett tíz hónapig várt a döntésre.

Az interjúk készítésének idején a megkérdezettek 60%-a volt őrizetben, átlagosan négy hónapig.

2. Személyes történetek

A megkérdezettek többsége utazásáról annak tükrében mesélt, hogy hányszor adták őt vissza annak a tagállamnak, ahol belépett az Európai Unióba, hányszor utazott a különböző tagállamok között, hány alkalommal kért menedéket Európa különböző országaiban és hányszor tartották fogva.

A következő példák jól szemléltetik ezt a megközelítést: Egy férfi 2008-ban vagy 2009-ben érkezett az Európai Unióba Görögországon keresztül. Magyarországra 2010-ben érkezett Macedónián és Szerbián keresztül, ahol őrizetbe került az őrizet maximális időtartalmára és a menedékkérelmét elutasították. Úgy döntött illegálisan Németországba megy, ahol egy hónapra börtönbe került és visszaadták Magyarországnak. Innen ismét elment, ezúttal Ausztriába, ahol két hónapig volt őrizetben, majd miután szabadon engedték Svájcba menekült. Onnan toloncolták vissza Magyarországra. Ismét megpróbált Németországba menni, ahol három hónapot töltött őrizetben mielőtt újra Magyarországra szállították. Néhány nap múlva innen újra Ausztriába ment, ahol másfél hónapot töltött őrizetben, de ismét visszaküldték Magyarországra. Kis idő elteltével innen ment vissza Svájcba, ahol még három hónapot töltött őrizetben, mielőtt ismét visszaadták Magyarországnak. Innen próbált meg még jó néhány alkalommal eljutni Németországba, de egyszer sem sikerült. Svájcban megpróbálta felakasztani magát, de az utolsó pillanatban megmentette őt egy őr.

Egy másik embert Görögországba vitt az embercsempész, ahol két évig maradt és alkalmi munkákból élt. Mivel Görögországban rosszak voltak a körülmények továbbvitte a csempész Németországba, hogy ott menedéket kérjen. Ausztriában feltartóztatták a férfit és 24 óra őrizetbe került, majd három hónapot töltött egy nyitott táborban. Itt beadta a menedékkérelmét, de egy ügyintézővel vagy bíróval folytatott meghallgatás alapján az a döntés született, hogy Magyarország felelős a kérelméért.

Egy másik interjúalany így mesél: *„Az Európai Unióba Görögországon keresztül léptem be és innen érkeztem Magyarországra, ahol menedéket kértem. Elutasítottak, így továbbmentem az Egyesült Királyságba. Kitoloncoltak és fogvatartottak. Ismét menedéket kértem, de nem engedtek be a részletes eljárásba. Amikor szabadon engedtek, Franciaországba mentem és onnan ismét az Egyesült Királyságba. Ismét Magyarországra toloncoltak. Megint beadtam egy menedékkérelmet, de ezúttal már az előzetes eljárásban elutasítottak. Fellebbeztem és a bíróság új eljárásra kötelezte a hatóságot. A hatóság ismét elutasított. Ugyan fellebbeztem, de nem jártam sikerrel, így lezárult az ügyem.”*

Szinte minden megkérdezett (91%) azt gondolta, hogy a dublini átadás rontotta annak esélyét, hogy Európában védelmet kapjon. Az egyik interjúalany ezt így fogalmazta meg: *„Görögországban a körülmények nagyon rosszak voltak, aztán Ausztria vissza akart adni Görögországnak és Svédország vissza is adott és most Magyarországon várom, hogy Svédország vagy Ausztria átvegyen, de nem akarnak. Magyarországon elutasítottak az előzetes eljárásban és vissza fognak küldeni Szerbiába, amit Magyarország biztonságos országnak tart. Így aztán nem volt arra egyetlen európai országban sem lehetőségem, hogy a menedékkérelmemet érdemben elbírálják.”*

3. Információ a dublini rendszerről

A megkérdezettek majdnem fele (44%) azt állította, hogy mindössze annyit tud a dublini

rendszerről, hogy az dönti el melyik európai ország felelős a kérelmükért. Például: *„Csak egy országban kérhetek menedéket. Már voltam Olaszországban, így oda kell visszamennem.”* Mindössze három megkérdezett mondta, hogy jobban ismeri a dublini rendszert, mert két-három további információt fel tudtak sorolni (például, hogy a Dublini rendelet egy uniós rendelet, mi az ujjlenyomatok jelentősége és a hat hónapos átadási határidőt). A megkérdezettek 30%-a azt állította, hogy semmit nem tud a dublini rendszerről. Legtöbben azonban úgy nyilatkoztak, hogy *„tudnak is meg nem is”*.

Az interjúkból egyértelműen kiderül, hogy az eljáró hatóság a legfontosabb információs forrás. Civil szervezetek és a határőrök is tájékoztatták a menedékkérőket, de kisebb mértékben. A tájékoztatás általában szóban történt. A fogvatartást végrehajtó személyzet, a lelki segítők (pld. lelkészek) és a többi migráns nem bizonyultak hasznos információs forrásnak. A megkérdezettek közül senki sem kapott tájékoztatást egyik fenti csoporttól sem.

A legtöbben (85,2%) azt mondták, hogy még idejében tájékoztatták őket, azaz az átadásról szóló döntés kézhez vétele előtt, a Dublini osztállyal folytatott első meghallgatás során. Szinte mindenki (92,6%) megértette a tájékoztatást, mert az a saját nyelvén történt vagy egy számára ismert nyelven vagy, mert tolmács jelen volt.

4. Jogorvoslat

A megkérdezettek 60%-a elmondta, hogy tájékoztatták arról, hogyan élhet felülvizsgálattal az átadásról hozott döntéssel szemben. Főleg jogi segítők, ügyvédek tájékoztatták (61,1%) vagy kisebb mértékben rendőrök, a hivatal és civil szervezetek munkatársai.

A megkérdezettek kétharmada élt jogorvoslattal az átadással szemben, de legnagyobb részük sikertelenül vagy még a döntésre vár.

Kilencből négy olyan megkérdezett, aki nem élt ezzel a lehetőséggel ezt az információ és tájékoztatást hiányának tulajdonította.

A megkérdezettek 75%-a állt ügyvéddel kapcsolatban, általában állami vagy civil szervezet keretben és 70%-uk úgy ítélte meg, hogy az ügyvédek jól látták el a feladatukat.

Mindössze négy interjúalany hallott a mérlegelési klauzulák meglétéről, amiről az eljáró hatóság tájékoztatta őket. Két megkérdezett próbált hivatkozni a mérlegelési klauzulák adta lehetőségekre, de nem járt sikerrel.

5. Információ a menedékkérelmről

5.1. Átadott menedékkérelők

A megkérdezettek 40%-a úgy érezte teljes körű tájékoztatásban részesült a menedékkérelmét illetően. Ugyanakkor a visszaadott menedékkérelők 25%-a azt mondta, hogy nem érti a menekültügyi eljárást, mert nem kapott tájékoztatást.

A megkérdezettek több mint negyede (28,6%), ami nem túl magas szám, számolt be arról, hogy kapott tájékoztatást a magyar menekültügyi eljárásról a Magyarországra történő átadása előtt. Ezt a tájékoztatást leginkább annak az országnak a közigazgatási hivatalától kapták, amelyik átadta őket Magyarországnak. Ugyanakkor hatból három interjúalany mondta azt, hogy amit hallott nem felelt meg a valóságnak.

Az interjúalanyok felének volt kérdése az ügyére, az eljárásra, a menekült státusz megszerzésére vonatkozóan és arra, hogy mi is fog velük történni.

Csak két kérelmező jelezte, hogy nehézségekbe ütközött a menedékkérelme benyújtása és ezt a fogvatartásnak és az általános eljárási problémáknak tulajdonították.

5.2. Átadásra váró menedékkérelők

Mivel nagyon kicsi a minta ebben a csoportban, kevés általános állítást lehet megfogalmazni. Hat ember állította, hogy tudja hogyan kell menedéket kérni abban az országban, ahová átadják. Csak kevesen jelezték, hogy ezt a tájékoztatást egy adott személytől kapták volna, és határőrt vagy civil szervezetet neveztek meg. Amikor az átadás utáni tervekről volt szó, négy embernek egyáltalán nem volt terve, kettő menedékkérelmet szándékozott benyújtani és egy ember pedig munkát, szállást és tanulási lehetőséget szándékozott keresni.

6. Személyes körülmények értékelése

6.1. Lakhatás

Az interjúalanyok többsége őrizetben volt, aki nem, annak biztosítottak szállást.

6.2. Munka és oktatás

A megkérdezettek számára nem volt realitása a munkaerőpiachoz és oktatáshoz való hozzáférésnek.

6.3. Orvosi ellátás

A megkérdezettek több mint fele mondta, hogy rendszeresen részesül orvosi ellátásban, de majdnem egyharmaduk nem volt elégedett az ellátás színvonalával (pld.: csak fájdalom csillapítót írnak fel, nem lehet tudni mikor rendel az orvos, kommunikációs problémák). Az egyik interjúalany így foglalta össze: „*Franciaországban ez nagyon jól működött. De Magyarországon nem tudjuk, mikor jön az orvos a szállásra. Ha jön, maximum egy órát marad és nincs meghatározott rendelési idő. Ha senki nem vár a rendelő előtt, elmegy és még egy órát sem marad.*”

6.4. Étkezés/ruházkodás

A megkérdezettek kicsivel több, mint fele nagyon elégedetlen volt az étkezés színvonalával az őrzött szálláson.

6.5. Alapvető szolgáltatások

A nem őrzött szálláson lévő megkérdezettek közül többen arra panaszkodtak, hogy nehezen tudják kifizetni a tömegközlekedés díját és erre nem kapnak támogatást.

6.6. Jogi segítségnyújtás

A megkérdezettek 80%-a hozzáfért jogi segítséghoz.

Minden Magyarországra visszaadott menedékkérő azt mondta, hogy különbözőek a körülmények Magyarországon és abban az országban, amelyik átadta őket. A legnagyobb eltérés az orvosi ellátáshoz való hozzáférés, az alapszolgáltatások, úgy mint étkezés, ruházkodás, tömegközlekedés és a lakhatás terén mutatkoztak. Egy példa: *„Ausztriában ingyen megoperálnák a szememet, itt fizetnem kell érte. Itt őrizetben vagyok, ott nem voltam. Ausztriában sok program volt és dolgozhattam, itt semmit sem tudok csinálni.”*

A fogvatartás tekintetében mindenki negatív tapasztalatokról számolt be: *„Lefogytam, traumatizáló és sokkoló hatású, ahogy a biztonsági őrök velünk bánnak.”*

„Befolyásolja az agyműködésemet. A biztonsági őrök nagyon agresszívek. Nagyon megverték. Amikor a földön feküdtem, rúgtak és belém boksoltak, én üvöltöttem, de senki nem jött a segítségemre. Néhány ór nyilvánvalóan rasszista.”

„Magyarországon félelmetes élmény az őrizet. Van egy verő cella, ahonnan szinte mindennap üvöltést hallunk. Mindenkit terrorizálnak az őrök és nem merünk panaszt tenni. Nemsokára kezdődik a ramadán és félek, hogy mi lesz.”

„Nagyon beteg vagyok, és nem kapok megfelelő orvosi ellátást. Lefogytam. Decemberben folyamatosan hánytam. Most gyógyszer szedek, de ez nem elég, utána szédülök és még mindig fájdalmat érek a tüdőmben.”

A megkérdezettek nagy részének (86,7%) nem volt semmilyen különleges kötődése Magyarországhoz. Néhányan számoltak csak be családi kapcsolatokról. Az átadásra várók jelezték, hogy abban az országban vannak családi kapcsolataik, ahová átadják őket és ott van munkalehetőség is.

A többség azt állította, hogy a Dublini rendelet semmilyen módon nem hatott a családi életükre. Akik erről mégis beszámoltak, ott a családi élet befolyásolása elsősorban abban nyilvánult meg, hogy a családot az eljárás során szétválasztották.

Amikor a jelenlegi átadást megelőző, korábbi tervekről esett szó a megkérdezettek több mint háromnegyede azt mondta „biztonságot kerestem” és a menedékkérelem benyújtásának szándékával érkezett Európába. Kevesen említették, hogy dolgozni vagy tanulni szerettek volna.

A döntő többség azt mondta, hogy a Dublini rendelet alkalmazása lerombolta terveiket. A leginkább romboló hatású elem, maga az átadás volt. *„Most itt ragadtam Magyarországon és nem dolgozhatok”* – mondta az egyik interjúalany. *„Nem értem miért kell mindig visszatérnünk ebbe az országba, ha nem adnak semmit az embernek. Miért vállalják értem a felelősséget, ha nem tudnak semmit ajánlani? Miért börtönöznek be?”* Néhányan említették, hogy a dublini rendszer megakadályozta őket a biztonság és a védelem keresésében vagy a munkakeresésben vagy a családgyejesítésben.

A megkérdezettek fele számolt be arról, hogy most új terveik vannak. Kevesen említették csak, hogy továbbra is szeretnének menedéket kapni Magyarországon. A legtöbben egy másik uniós tagállamba szeretnének menni. A megkérdezettek egyike még azt is mondta, hogy ugyan szeretne védelmet kapni, de inkább visszamegy Afganisztánba, mint-hogy Magyarországon maradjon őrizetben.

A megkérdezettek több mint fele szökött meg valamikor az eljárás során, vagy azért mert nem értettek egyet az ügyükben hozott döntéssel, vagy azért mert úgy gondolták egy másik tagállamban jobb esélyük van védelmet kapni. Az egyik interjúalany ezt mondta: *„Kétszer is megszöktem Magyarországról, mert úgy éreztem Ausztriában jobb lehetőségeim lesznek.”* Egy másik így nyilatkozott: *„Megszöktem Görögországból, mert az Ausztriában lévő testvéremhez akartam csatlakozni, és mert nagyon rosszak voltak ott a körülmények. Ausztriából azért szöktem meg, mert vissza akartak küldeni Görögországba.”* Kevesen adtak csak magyarázatot arra, hogy miért nem szöktek meg, említve, hogy tudták ez illegális, vagy azért mert egyszerűen nem akarták megpróbálni.

7. Egyéni vélemények a Dublini rendeletről

A megkérdezettek egybehangzóan méltánytalannak, igazságtalannak és egyszerűen rossznak tartják a Dublini rendeletet. A dublini rendszerrel általánosságban elégedetlenek voltak, mert megakadályozza, hogy a menedékkérők abba az országba mehessenek, ahol szerintük a leginkább esélyük van a védelemre. Az alábbi néhány idézet jól szemlélteti ezt:

„Soha nem fogja ez megakadályozni a menedékkérőket a mozgásban. Be lehet zárni az embereket, de elmennek, és aztán újra visszajönnek. A menedékkjog mára üzletté vált Európában. A pénzünket használják. A határőrök pénzt fogadnak el tőlünk és ezért cserébe átengednek a határon. Az én esetemben az is abszurd, hogy miután sem Svédország, sem Ausztria nem vállalt felelősséget a kérelmemért, Magyarország majd visszaküld Szerbiába.”

„Elvesztettem a hitemet a dublini eljárásban. Nem világos, hogy melyik ország felel a ké-

relmemért. Abban az országban akartam menedéket kérni, amelyik felelős a kérelmemért, mert tudtam, hogy nem jó, ha dublini átadásra kerül sor, de senki nem tudta egyértelműen megmondani melyik ország felelős a kérelmemért. Találkoztam például olyan emberekkel, akik hét évig éltek és dolgoztak egy országban és hét év után dublini eljárásban adták őket vissza annak az országnak, ahol hét évvel korábban menedéket kértek. Szerintem a Dublini rendeletet nem minden esetben alkalmazzák megfelelően. Nem is értem, hogyan lehet valakit hét év után átadni. Akkor mire való a dublini eljárás, ha ezt meg lehet tenni?”

„Nem hiszem, hogy ez a rendszer jól működik. Olyan országokba küldenek embereket, ahol sokkal rosszabb helyzetbe kerülnek, és ahol nem kapnak védelmet.”

A megkérdezettek majdnem 40%-a szeretett volna előre tudni azokról a nehézségekről, amikkel Magyarországon és általában Európában kell szembesülnie. *„Azt hittem az Európai Unió a szabadságot és az emberséget jelenti, de már tudom, hogy nem. Magyarország nem Európa.”*

A jövőbeli migránsoknak szánt tanácsok a következők: gondosan válaszd meg melyik uniós országba szeretnél menni, tartsd be a dublini eljárás szabályait vagy ne utazz Európába egyáltalán, hanem maradj otthon.

A megkérdezettek szerint a migránsok három legjelentősebb problémája a következő:

- Fogvatartás – *„Az a tény, hogy még hét hónapot őrizetben kell töltenem.”*
- A stabilitás hiánya – *„Nincs egy biztonságos ország, ahol letelepedhetnék. Afganisztánban szörnyű a helyzet.”*
- Védelmet kapni és hozzáférést az orvosi ellátáshoz – *„Mindig elutasítanak, nincs orvosi ellátás és mindezek után már az agyam is rosszabbul működik.”*

A legjobb megoldás a megkérdezettek szerint a következő lenne:

- szabadulás (36,7%)
- menekült státusz vagy más jogi státusz elnyerése (26,7%)
- egy normális élet lehetősége (16,7%)
- Magyarországon maradni
- családgyesítés vagy családalapítás (csak nagyon kevesen mondták ezt).

Elemzés

A Magyarországon folytatott kutatás eredményei alapján, összhangban a kutatásban részt vevő többi országban tapasztaltakkal megállapítható, hogy **a Dublini rendelet ahelyett, hogy hozzáfértést biztosítana a menedékkérőknek a menedékjogi eljárásához és a védelemhez, súlyos következményekkel jár a menedékkérők életére.** A Magyarországon megkérdezett menedékkérőket többször utaztatták keresztül Európán. Útjuk végén Magyarországon találták magukat, gyakran őrizetben, korlátozott hozzáféréssel a menekültügyi eljárásához vagy egyéb, nem túl magas színvonalú eljárásokhoz. A megkérdezettek közül kevesnek volt családja, de aki családost volt súlyos megpróbáltatásokat tapasztalt az elválás miatt.

A kutatás idején a dublini eljárásban átadottak hozzáférése a menekültügyi eljárásához problémás volt. Egyik interjúalany így fogalmazott: **„Semmi esélyem nem volt arra, hogy érdemben megvizsgálják a kérelmemet az Európai Unióban.”** 2013 januárja óta azonban jelentős változások történtek ezen a téren Magyarországon. A dublini eljárásban visszaadott, jogerős döntéssel még nem rendelkező menedékkérők hozzáférése az eljárásához biztosított és az eljárás végéig megilleti őket a területen maradás joga is. Szintén fontos fejlemény, hogy a menekültügyi eljárásokban Szerbiát nem tekinti már biztonságos harmadik országnak Magyarország.

A kutatás eredményeiből az is kiderül, hogy a dublini rendszer megvalósítása rendkívül rosszul működik. Mindez az azzal magyarázható, hogy **az**

átadások ellenére, a menedékkérők továbbra is az általuk választott országban kívánnak védelmet kapni. A többszöri fogvatartás ellenére, a sok uniós tagállam közti utazással és sikertelen menedékkérellemmel együtt a menedékkérők kitaranak mindaddig, amíg el nem érik tűrőképességük határát (erre példa az az interjúalany, aki öngyilkosságot kísérelt meg).

A dublini rendszer keveset tesz a menedékkérők védelméért. **Ehelyett akarataik ellenére mozgatja őket Európán belül, ezzel súlyosan károsítva testi-lelki egészségüket.** A magyar menekültügyi rendszerben a kutatás idején fennálló hiányosságok ezt a következtetést még hangsúlyosabbá teszik. A Magyarországra történő átadások annak ellenére történtek, hogy a menedékkérők nagy részének semmilyen kötődése nem volt Magyarországhoz és a menekültügyi rendszer és a rendelkezésre álló befogadási feltételek rendkívül alacsony színvonalúak voltak. Az összes átadott menedékkérő megemlítette, hogy milyen jelentős különbségek vannak a magyarországi és a küldő országban tapasztalt feltételek között.

A fogvatartás alkalmazása negatív következményekkel jár. A megkérdezettek a fogvatartást jelölték meg, mint az egyik leginkább aggasztó jelenséget. A Magyarországra átadott menedékkérők átlagosan négy hónapot töltöttek őrizetben. Az őrizet bénító élményekkel járt, ami jelentős részben annak is tulajdonítható, hogy **sokan számoltak be bántalmazásról az örök részéről.** Az általános körülmények nem voltak jók, a megkérdezettek nem találták elegendőnek és megfelelő minőségűnek sem az étkeztetést, sem és az orvosi ellátást. A közelmúltban történt üdvözlendő változásoknak köszönhetően azokat a menedékkérőket, akiknek ez az első kérelme (ügyükben még nem született érdemi döntés vagy nem vonták vissza írásban a kérelmüket) már nem veszik őrizetbe. Az idegenrendészeti őrizet szabályai közé további garanciák is bekeverültek, mint például egy átlátható panasz mechanizmus, aminek keretében panaszládák kerültek

ki a folyósokra vagy a közvetlen hozzáférés biztosítása a telefonáláshoz. Ugyanakkor 2013. július 1-én lépnek életbe a menedékjogi törvény módosításai, amik megteremtik a menedékkérők fogvatartásnak új alapját a menekültügyi őrizet bevezetésével. A módosítás hatását, azaz azt, hogy a menedékkérők fogvatartására milyen arányban kerül majd sor, csak a törvény alkalmazásának gyakorlata tudja majd megmutatni.

A megkérdezettek nagyon kevés információval rendelkeztek a dublini rendszerről. A legtöbben a Dublini rendeletnek csak egy aspektusát ismerik, ami egyértelműen nem elegendő mivel ez egy igen összetett eljárás. Magyarország esetében a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) tájékoztatója nem jelzi egyértelműen, hogy a Dublini rendelet meghatározza a feltételek alkalmazásának rangsorát és nem is sorolja fel az összes feltételt. A Magyar Helsinki Bizottság tapasztalata szerint a tájékoztató füzet nyelvezete túl bonyolult és hivatalos ahhoz, hogy egy átlagos menedékkérő azt jól megértse. A kutatás alapjául szolgáló jelen mintát nagyrészt a dublini eljárásban átadott menedékkérők alkották és ők a dublini rendszerről tájékoztatást az átadó országban kaptak, ami történhetett volna magasabb színvonalon is. A kutatás tájékoztatásra vonatkozó megállapítása ellentmondásos, ugyanis sokan azt mondták, hogy keveset vagy szinte semmit nem tudnak a dublini eljárásról, mégis a többség úgy nyilatkozott, hogy megértette a számára adott tájékoztatást. Az ellentmondásra oka az lehet, hogy ugyan a migránsok kaptak tájékoztatást, amit meg is értettek, de ez a tájékoztatás nem volt elegendő.

A mérlegelésre lehetőséget adó klauzulák megléte és a dublini átadások megfellebbezésének mikéntje kevesek számára ismert. Ez a kérdés ismét a Dublini rendelettel kapcsolatos ismereteket érinti, ugyanis a megkérdezettek érezhették úgy, hogy jól ismerik a dublini rendszert, ugyanakkor nem tudtak ennek nagyon fontos elemeiről, mint például a mérlegelési klauzulákról, ami lényegileg befolyásolhatta

volna az ügyüket. A megkérdezettek nem tudtak a mérlegelési klauzulákról, annak ellenére, hogy sokan álltak ügyvéddel kapcsolatban, akit fontos információs forrásnak tekintettek a fellebbezés szempontjából. Mivel a magyarországi mintát nagyrészt a dublini eljárásban Magyarországnak átadott menedékkérők alkották, nem áll rendelkezésre elegendő információ annak megítélésére, hogy a Magyarországról átadott menedékkérőket megfelelően tájékoztatták-e a mérlegelési klauzulákról és a fellebbezés lehetőségéről. A Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint a tájékoztatás szintje megfelelő a jogorvoslat tekintetében, mivel mind a tájékoztató füzet, mind az átadásról szóló döntés tartalmaz erről információt, amit szóban lefordítanak a döntés átadásakor a menedékkérőnek. Ugyanakkor, a hatósági mérlegelésre lehetőséget adó klauzulák tekintetében kevés információ áll a kérelmezők rendelkezésére.

A menedékkérőket nem elég alaposan és sokszor nem megfelelően tájékoztatják a magyar menekültügyi rendszerről az átadás előtt. Például néhányan elmondták, hogy az átadó ország hatósága biztosította őket arról, hogy nem kerülnek őrizetbe Magyarországon, ami ennek ellenére az átadást követően megtörtént. Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy mivel Magyarországon a kutatás során többször változott a menekültügyi szabályozás, így nehéz a dublini eljárás hatálya alá tartozó menedékkérőket pontosan tájékoztatni. Erre jó példa a jelenlegi helyzet, amikor a menedékkérők nincsenek őrizetben, de a 2013. július 1-én életbe lépő szabályozás ezt majd lehetővé teszi.

Menedékkérőket annak ellenére adnak át Magyarországnak, hogy nincs semmilyen kapcsolatuk az országgal. Ez szorosan összefügg azzal, hogy hogyan jutnak a menedékkérők védelemhez Magyarországon. Ami azonban ennél is fontosabb, hogy a kapcsolatok hiánya arra ösztönzi a menedékkérőket, hogy tovább utazzanak a gyakori visszaadások ellenére.

A dublini rendszer romboló hatása és nincs hozzáadott értéke a menedékkérők sorsa szempontjából. A menedékkérők konkrét tervekkel érkeznek Európába, például egy bizonyos tagállamba szeretnének eljutni, családtagjaikkal szeretnének újra együtt lenni és a Dublini rendelet megakadályozza a terveik megvalósítását. Ennek ellenére a migránsok próbálkoznak. Olyan lépésekhez is folyamodnak, mint a szökés, de nem azért, hogy meghiúsítsák a rendszer működését, hanem azért mert a rendszer nem alkalmazkodik a védelem iránti személyes igényeikhez.

Következtetések és ajánlások

Magyarországon fontos változások történtek a menekültügy terén 2013-ban: megszűnt a menedékkérők szigorú fogvatartása, Szerbiát már nem tekintik biztonságos harmadik országnak a magyar hatóságok és a dublini eljárásban átadott menedékkérőknek biztosított a hozzáférés a menekültügyi eljáráshoz és a kérelmük érdemi vizsgálata, ha ez még nem történt meg azelőtt, hogy Magyarországot elhagyták vagy nem utasították el, mint megalapozatlan kérelmet vagy a menedékkérő nem vonta azt vissza korábban írásban.

Ezek a fejlemények mind üdvözlendők, ugyanakkor a jelentés írásakor már ismert tény, hogy a menedékjogi törvény 2013. július 1-én életbe lépő módosítása ismét bevezeti a menedékkérők fogvatartását. Mindezek tükrében a következő ajánlások fogalmazódtak meg a Dublini rendelet magyarországi alkalmazásának gyakorlatára:

- Az új fogvatartási rendelkezések alkalmazását alapos, egyedi vizsgálat előzze meg minden esetben és azokat ne általános szabályként alkalmazza a BÁH minden egyes illegálisan belépő és tartózkodó menedékkérő esetében. Az őrizet alkalmazása a jogszerűség, szükségesség és az arányosság elvével összhangban történjen (a fogvatartást csak végső esetben alkalmazzák, ha más, kevésbé korlátozó kényszerintézkedések már nem alkalmazha-

tóak). Gyermekeket és különleges bánásmódot igénylő személyeket ne tartsanak egyáltalán fogva. A hatóságok éljenek a fogvatartás alternatíváinak használatával.

- Szükség van hatékony, automatikus és rendszeres felülvizsgálat biztosítására annak érdekében, hogy egyéni alapon lehessen következetesen vizsgálni a fogvatartás jogalapját és körülményeit. A jogorvoslatot közigazgatási döntések felülvizsgálatára szakosodott bíróság folytassa le.

Mivel jelenleg a menedékkérőket nem tartják fogva, jóval kevesebb külföldi van idegenrendészeti őrizetben. Ezáltal kevesebb a feszültség az őrzött szállásokon és kevesebb szóbeli illetve fizikai bántalmazásról számolnak be a fogvatartottak. Amikor a törvényi változásoknak megfelelően sor kerül ismét a menedékkérők fogvatartására, a hatóságoknak mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az ebben a jelentésben leírt helyzet, ami a biztonsági örök által elkövetett bántalmazásokat illeti, ne ismétlődhessen meg. Ebben a tekintetben a következő ajánlások fogalmazhatók meg:

- A fogvatartás feltételei legyenek humánusak és alakítsanak ki megfelelő mechanizmust az örök által elkövetett szóbeli és fizikai bántalmazás megakadályozására.
- Javítsanak az őrizetben elérhető orvosi ellátáshoz való hozzáférésen és annak minőségén.
- A kormeghatározást tudományosan és módszertanilag megalapozott módon kell lefolytatni, biztosítva a magát kiskorúnak valló menedékkérőnek a „kétség esetén a kérelmező javára elv” alkalmazását és mindaddig kiskorúnak tekinteni őt, amíg a kormeghatározást el nem végzik. A gyermek mindenképp felett álló érdekét a gyakorlatban is tiszteletben kell tartani.

További javaslatok:

- A hatóság dolgozzon ki hatékony módszert a különleges szükségletekkel rendelkező menedékkérők korai azonosítására.
- A rendőrség indítsa el a család felkutatását abban az esetben, ha olyan kísérő nélküli kiskorút fognak el a határon, aki említi, hogy Európában vannak családtagjai, ahelyett, hogy egyszerűen visszaadná a kiskorút valamelyik szomszédos országnak a hatályos visszafogadási egyezmények alapján.
- Legyen megfelelő képzés a kísérő nélküli kiskorúak mellé kirendelt ügygondnokoknak és fejlesszenek ki egy olyan ellenőrzési mechanizmust, aminek segítségével megállapítható, hogy az ügygondnok valóban a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelembe véve látta el feladatát.
- A BÁH-nak tiszteletben kell tartani a szuverenitási klauzula alkalmazásának kötelezettségét amennyiben az átadás sérti Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeit.
- A menedékkérőket rendszeresen tájékoztatni kell az ügyük állásáról.
- A menedékkérőknek átadott tájékoztató anyag részletesebben ismertesse a dublini eljárást. Minden egyes feltétel legyen benne megemlítve, elmagyarázva a feltételek sorrendjének jelentőségét. A mérlegelési klauzulák részletes magyarázata szintén fontos.

Jesuit Refugee Service Europe

www.jrseurope.org

accompany | serve | advocate

Jesuit Refugee Service Europe
Rue du Progrès 333/2
B-1030 Brussels - BELGIUM

www.jrseurope.org
www.detention-in-europe.org
www.twitter.com/JRSEurope

Tel: +32 2 250 32 20
Email: europe@jrs.net